

PROFIL ÚZEMÍ jako nástroj místního strategického plánování NICOLE Project

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Erasmus+

Tato publikace je spolufinancována Evropskou unií. Vyjádřené názory a postoje jsou názory a postoji autorů a nemusí nutně odrážet názory a postoje Evropské unie nebo Evropské výkonné agentury pro vzdělávání a kulturu, EACEA. Evropská unie ani agentura EACEA za ně nepřebírají žádnou odpovědnost.

Obsah

NICOLE - The Project	1
<i>PROFIL ÚZEMÍ jako nástroj místního strategického plánování</i>	3
Indikátory	4
Důležité myšlenky k využívání indikátorů	6
Profil území	7
<i>Návrh osnovy</i>	7
<i>Kvanifikovatelné indikátory</i>	7
ÚVODNÍ KAPITOLA	7
<i>úvod</i>	7
<i>poloha</i>	7
3. <i>Přírodní podmínky</i>	8
A. SOCIÁLNÍ SFÉRA	8
1. <i>Populace</i>	8
<i>Vývoj podílu jednotlivých typů domácností v čase</i>	9
2. <i>Bydlení</i>	9
<i>Občanské vybavení, komunitní a volnočasové aktivity</i>	10
4. <i>Zdraví a bezpečnost</i>	11
B. INFRASTRUKTURA A ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ	11
1. <i>Doprava</i>	11
2. <i>Technická infrastruktura</i>	12
3. <i>Životní prostředí</i>	12
C. EKONOMICKÁ SFÉRA	13
4. <i>Služby</i>	14
<i>Další možnosti</i>	15

NICOLE - The Project

Popis problému:

Mnohé regiony EU jsou poměrně vzdálené od rozvojových center a čelí mnoha výzvám v oblasti udržitelného místního rozvoje. Často zde chybí vyspělá technická, dopravní, sociální a environmentální infrastruktura, nedostatek pracovních míst, ale i kvalifikované pracovní síly, integrace znevýhodněných osob na trh práce a další funkční programy udržitelného místního rozvoje, ale i inovativní řešení v ekonomické, sociální a environmentální oblasti. Téměř ve všech ukazatelích vykazují ukazatele rozvoje značné zaostávání za evropským průměrem, a to i v oblastech, které obcházejí ukazatele HDP a kvality života (svépomoc, dobrá správa věcí veřejných, budování komunit, sociální a meziodvětvová spolupráce, boj proti změně klimatu, integrace zranitelných komunit). Vzdělávací sektor již mnoho let zaostává za nejuspěšnějšími zeměmi EU, a to z mnoha složitých důvodů. To se projevuje i v komunální oblasti, kde voleným zástupcům chybí znalosti, dovednosti a zkušenosti s efektivním a transparentním řízením budoucnosti svých obcí. K hlavním výzvám místního rozvoje v současnosti patří boj proti klimatickým změnám a adaptace na ně, integrace dlouhodobě zranitelných a znevýhodněných menšin, odliv mladých lidí, vytvoření a udržení integrity místních orgánů a udržení místního sociálního a ekonomického rozvoje. Pokud však uděláte místní průzkum problémů obce, většina starostů vám místo toho řekne, že obci silně chybí opravené náměstí, oprava děravé silnice nebo plot na místním hřbitově.

Proto je zapotřebí specifické školení pro volené zástupce místních samospráv, zejména v oblasti hledání kvalitních odpovědí na výše uvedené globální a místní výzvy. Navzdory všemu jsou v těchto příhraničních regionech přítomny dobré správní postupy, které jsou výsledkem dlouhodobého úsilí osvědčených manažerů, starostů a lidí, kteří usilují o lepší život pro všechny. Projekt NICOLE se proto snažil zabývat vzděláváním osob s rozhodovací pravomocí,

vycházel z těchto postupů a případových studií a umožnil jejich sdílení.

Cíl projektu:

Zlepšit manažerské dovednosti osob utvářejících místní rozvoj a jako žádoucí dopad zlepšit strategické a akční plánování a provádění vysoce kvalitních plánů sociálního a hospodářského rozvoje místními zúčastněnými stranami.

Specifické cíle:

- 1). Lepší dostupnost příkladů dobré praxe
- 2). Zlepšit dovednosti, kompetence a znalosti základnu školitelů/vzdělavatelů, kteří vyučují místní rozvojové subjekty (primární cílová skupina).
- 3). Zvýšení povědomí, znalostí a schopnosti reagovat na potřeby místních aktérů rozvoje (sekundární cílová skupina).

Realizované aktivity:

a) Příprava nástroje místního rozvoje (Profil obce), který využívá řadu místních, regionálních a národních ukazatelů pro lepší pochopení a poznání problémů, příležitostí a chytrých způsobů rozvoje.

b) Identifikace, shromažďování, rozvoj a šíření osvědčených postupů v oblasti místního rozvoje a jejich zveřejnění ve formě příručky osvědčených postupů pro další osoby s rozhodovací pravomocí a kandidáty z příhraničních regionů EU.

c) Připravit, vyvinout a otestovat vzdělávací kurz pro osoby s rozhodovací pravomocí v oblastech zájmu projektu (zejména integrace zranitelných komunit, změna klimatu, místní rozvoj), sdílet a rozšiřovat, obohatit místní rozvojové programy o nové nápady, řešení a postupy

(d) Příprava a poskytování on-line nástrojů pro místní rozhodovací orgány, místní, regionální a národní aktéry (ukazatele a osvědčené postupy).

Výstupy:

- 1). Metodika profilů obcí (Indikátory)
- 2). Příručka případů dobré praxe - osvědčených postupů místního rozvoje v oblasti sociálního podnikání a dalších projektových priorit
- 3). On-line nástroj pro místní aktéry (pro zefektivnění plánování a rozvoje)

Cílové skupiny:

Školitelé dospělých (30 osob)

Místní odpovědní činitelé (starostové, radní)
(300 osob ze 7 zemí)

Místní zainteresované strany se zájmem o místní rozvoj (vedoucí komunit, kněží, aktivisté nevládních organizací, zemědělci, podnikatelé) - 70 osob

Nadnárodní rozměr: Projekt vychází z různých místních a národních osvědčených postupů několika zemí EU a spojuje řadu úspěšných přístupů, které uspokojují velmi rozdílné potřeby a podmínky místního rozvoje. Tento přístup poskytne univerzální soubor nástrojů, který vychází z rozdílů, ale poskytuje společné odpovědi. Kromě toho projekt poskytuje velkou škálu dovedností a různých znalostí ze 7 zemí.

PROFIL ÚZEMÍ jako nástroj místního strategického plánování

Definice udržitelnosti

Summit OSN o městech HABITAT II v červnu 1996 přinesl několik úvah o udržitelnosti. Udržitelnost je spravedlnost a harmonie rozšířená do budoucnosti, pečlivá cesta bez koncového bodu, neustálá snaha o harmonický koevoluci environmentálních, ekonomických a sociokulturních cílů. Udržitelná obec je tedy taková, které se daří vyvažovat hospodářský, environmentální a sociokulturní pokrok prostřednictvím procesů aktivní účasti občanů. Všechny obce dnes stojí před výzvou, aby současně zvažovaly ekonomické, sociální a environmentální otázky a neustále upravovaly jejich rovnováhu. Neobvyklá definice udržitelnosti říká, že udržitelnost je snaha o věčné mládí. Je to neustálé vynalézání nových možností, které se podobá samotnému mládí, schopnosti inovace, která je nevyčerpatelným zdrojem, neustálé touze po neznámém, hledání

něčeho lepšího. Všechny tyto otázky stály v samém středu zájmu. Program HABITAT byl založen na principech rovnosti, vymýcení chudoby, udržitelného rozvoje, životaschopnosti a rozmanitosti, rodiny, občanské angažovanosti a odpovědnosti vlády, partnerství, solidarity a mezinárodní spolupráce a koordinace. Stanovila doporučení a koncepce, vytvořila základ pro věcný přínos místních orgánů, veřejného a soukromého sektoru, nevládních organizací a profesních organizací; zdůraznila důležitou roli soukromých osob a tržních sil. Vyplynulo z ní několik klíčových bodů, na kterých se shodli: ekonomická, sociální, politická a environmentální budoucnost Země bude záviset na tom, jak budou řešeny problémy měst; roste význam decentralizace vlády a neveřejných subjektů; je třeba posílit místní a národní institucionální a finanční kapacity pro řešení problémů měst; většina finančních a technických zdrojů musí pocházet od samotných zemí, měst a komunit. V neposlední řadě byly jako nejinnovativnější nástroje na cestě k udržitelnosti měst vyzdvíženy osvědčené postupy a ukazatele.

V současné době čelí města na celém světě různým závažným výzvám. V posledních dvou letech je v centru pozornosti pandemie Covid a následná a souběžná hospodářská krize nebo recese. Na lidstvo však čekají mnohem závažnější výzvy: globální změny klimatu a jejich dopad na život na Zemi. Neřešení těchto výzev může vést k válkám, nepokojům, přírodním katastrofám, hladomoru a většímu počtu obětí, než je celkový počet obětí současné pandemie. Je stále jasnější, že je třeba najít, vyvinout a zavést nové modely ekonomického, sociálního a společenského uspořádání a rozdělování bohatství. V 19. století vedly hygienické změny v obcích (např. likvidace odpadu, nezávadná pitná voda, deratizace) k vymýcení moru, cholery a dalších komunikačních chorob. Úloha současných obcí je odlišná, avšak stejně důležitá: na základě podpory a zapojení veřejného konsensu najít, rozvíjet a zavádět strategie udržitelného rozvoje. Navzdory několika iniciativám OSN a celosvětovým iniciativám, jako je HABITAT, Globální fórum v Riu, Místní agenda 21, různé sítě místních samospráv (Ekoměsta, Eurocities, Zdravá města, ICLEI Města pro místní udržitelnost), agenda udržitelnosti, na rozdíl od "věčného ekonomického růstu", stále není na denním programu nebo agendě politických reprezentací, stran a vlád všech úrovní. Historie a vývoj lidstva je založen na mnoha determinantech. Filozofové diskutují o úloze

jednotlivého člověka ve společnosti, o úloze náhodného objevu, o zvědavosti, o úloze a vlivu přírodních a nadpřirozených sil. Mnoho vynálezů a objevů, kde se zakládalo na prosté zvědavosti "co kdyby..." nebo na opakovaných akcích a neúspěších. Se složitostí lidských činností, s průmyslovou a IT revolucí se význam plánovacích procesů stal klíčovým. Dnes jsou obce, které se ještě nedávno podílely na výdobytcích komunismu typu "pětiletka", jež byly plněny na 100 %, vyzývány a žádány, aby zavedly strategické plánování a v poslední době dokonce plánování prevence a zmírňování dopadů globálního oteplování. Byly navrženy a vyvinuty nové plánovací nástroje a metody, které se prostřednictvím legislativy prosadily do fungování obcí. Starostové se seznámili se SWOT analýzou, strategickými a akčními plány, projekty a jejich řízením. Většina vhodných plánovacích aktivit a přístupů začíná analýzou na místní úrovni. Je zásadní vědět, kde začínáme, jakých cílů chceme dosáhnout a jakých změn a rozdílů jsme dosáhli. Mnoho různých iniciativ, evropských a globálních programů a sítí začalo vyvíjet ukazatele.

Indikátory

"Ukazatele jsou vybírány tak, aby poskytovaly informace o fungování určitého systému za určitým účelem - pro podporu rozhodování a řízení. Indikátor kvantifikuje a agreguje údaje, které lze měřit a sledovat za účelem zjištění, zda dochází ke změně. Aby však bylo možné pochopit proces změny, musí ukazatel pomoci rozhodovacím orgánům pochopit, proč ke změně dochází."

Zpráva Evropské komise o udržitelných městech (EK 1996a) uznává potřebu ukazatelů udržitelnosti jako nástrojů pro kvantifikaci výkonnosti v oblasti udržitelnosti. Pokud je udržitelnost koherentním politickým cílem, musí být možné měřit, zda se k ní přibližujeme. Světová banka definuje ukazatele jako měřítka výkonnosti, která shrnují informace do použitelné podoby, přičemž však zdůrazňuje nevyřešené otázky fluktuace, intertemporálních výkyvů a nejistoty. Zdá se, že všechny organizace, které se podílejí na tvorbě ukazatelů, se shodují na tom, že ukazatele představují užitečný nástroj pro tvorbu politiky (prospektivní) a pro hodnocení jejího provádění (retrospektivní ukazatele), ale zdůrazňují jejich omezení (World Resources Institute 1994).

Rozsahu a významu indikátorů udržitelnosti byla v posledních letech věnována velká pozornost, ale jejich

skutečné využití při měření výkonnosti městské udržitelnosti je v počáteční fázi. Popisné indikátory, které ilustrují stav životního prostředí a jsou založeny na skutečných, konkrétních fyzických opatřeních, se snadněji stanovují a interpretují tím, že se posuzují podle stanovených měřítek a prahových hodnot. Indikátory výkonnosti vycházejí z politických zásad a cílů. Ukazatele nemají smysl bez specifikovaných cílů a nemohou přispět ke zlepšení kvality života ve městech, pokud neexistuje politický rámec založený na diagnóze současné situace, který uznává, že některé skutečnosti by se měly změnit, a udává směr změn a cíle (a pokud možno i konečné cíle), jichž má být dosaženo.

Zdá se, že všechny organizace, které se podílejí na vývoji ukazatelů, se shodují na tom, že význam ukazatelů přesahuje rámec toho, co se získá přímo z pozorování, a že by měly být jasné, jednoduché, vědecky podložené, ověřitelné a reprodukovatelné. Městské indikátory nemohou zahrnovat pouze environmentální indikátory, protože environmentální výkonnost není jediným faktorem pro dosažení udržitelnosti města. Rozhodující roli hrají socioekonomické otázky a socioekonomické ukazatele jsou nezbytné.

Požadované vlastnosti ukazatelů jsou, že by měly být významné, měly by pomáhat při srovnávání, hodnocení a předvídání a měly by pomáhat vytvářet a harmonizovat banky dat a rozhodování na různých úrovních, aby se podpořila informovanost, posílení postavení a demokracie na místní úrovni. Měly by také přispívat ke zviditelnění a zprůhlednění města a měly by mít pokud možno symbolickou roli. Měly by zahrnovat všechny sektory a čtvrti, které přispívají ke koevolučnímu procesu udržitelného rozvoje. Stejně jako u všech inovací je vývoj ukazatelů posílen existencí stálého inovačního prostředí. Jako klasický příklad dynamického města s uceleným souborem ukazatelů je často uváděn Seattle v USA.

Ukazatele mohou přesněji měřit tlak, stav nebo politiku, ale v dynamické situaci je skutečně důležitý "konečný stav". Politika, ať už je jakkoli dobrá nebo zaměřená na udržitelnost, nebude účinná, pokud bude výsledek daleko od cíle (tedy v důsledku výchozího stavu nebo nereálného cíle). Ukazatele mohou měřit úspěšnost jednoho postupu a dokonce podněcovat k činnosti, ale neuvádějí, o jakou činnost se jedná. Rozhodovací orgány, občané a obyvatelé mají k dispozici velký výběr nástrojů pro zásahy do měst a

příručky dobré praxe je mohou inspirovat. Cíle pro tematické ukazatele mohou být definovány na úrovni města podle priorit každého města. Výkonnost města na národní nebo nadnárodní úrovni by proto měla být posuzována jak podle cílů, tak podle pokroku, kterého v tomto ohledu město dosáhlo.

Důležitá hlediska pro používání ukazatelů

- Bez kvalitních údajů založených na monitorování není možné ukazatele vytvořit.
- Měření výkonnosti znamená, že je třeba stanovit cíle (tj. s nimiž lze výkonost porovnávat).
- Různí lidé žijící na různých místech mají různé hodnoty. Ukazatele proto musí být schopny zohlednit různá místa, lidi, kultury a instituce.
- Soubory ukazatelů se v průběhu času vyvíjejí.
- Soubory ukazatelů jsou zřídka, pokud vůbec, úplné. - Měření ukazatelů má tendenci snižovat nejistotu, ale neodstraňuje ji.
- Ukazatele mohou hrát důležitou roli v tom, jak lidské činnosti ovlivňují životní prostředí - změna ukazatelů s největší pravděpodobností změní i systém.

Zdroj: MŠMT ČR: Organizace OSN pro výživu a zemědělství, 2002.

Někteří výzkumníci si všimli, že systémy ukazatelů EU kladou malý důraz na sociální a správní aspekty udržitelného rozvoje (Adelle & Pallemarts, 2009), zatímco jiní tvrdí, že sociální a ekonomické aspekty jsou nedostatečně zastoupeny (Lynch et al., 2011). Téměř všechny sady indikátorů a indexy kladou důraz na environmentální aspekt udržitelnosti, někdy na úkor ostatních kategorií (Shen et al., 2011). Obecně řečeno, a co je důležité, většina sad indikátorů nezachycuje, jak jsou pilíře udržitelnosti propojeny (Adinyira, Oteng-seifah & Adjei-kumi, 2007).

Mezi méně zásadní problémy, s nimiž se při výběru souboru indikátorů potýkáme, patří standardizace a dostupnost dat. Vzhledem k tomu, že hodnocení výkonnosti je jedním z hlavních účelů používání ukazatelů udržitelnosti, je důležité, aby bylo možné porovnávat výkonost mezi podobnými městskými oblastmi. Tímto způsobem lze soubory indikátorů validovat a zlepšovat, což osvětluje složité a abstraktní politické otázky (Yigitcanlar & Lönnqvist, 2013).

Dalším důležitým aspektem, který je třeba při výběru systému ukazatelů zvážit, je dostupnost dat. Tyto soustavy navrhuje různé skupiny a jednotlivci,

například vládní agentury, nevládní organizace a univerzity (Sébastien & Bauler, 2013). Výsledkem je, že při navrhování souboru ukazatelů se často málo nebo vůbec nezohledňuje, jaké údaje jsou snadno dostupné. Klasickým příkladem jsou City Blueprints: přestože výslovně plánovali sadu indikátorů na základě veřejně dostupných údajů, měli potíže se získáním údajů potřebných k dokončení hodnocení udržitelnosti vodního hospodářství Rotterdamu (van Leeuwen et al., 2012). Pires et al. uvádí (2014) jako jeden z nejčastějších nedostatků systémů ukazatelů nevhodné nebo nedostupné zdroje dat.

Na tomto místě by možná bylo cenné diskutovat o tom, jaké aspekty indikátorových systémů jsou žádoucí. Jedna věc, na které panuje všeobecná shoda, je, že sady indikátorů musí být místně relevantní - musí fungovat v měřítku (velikost, fyzické uspořádání a organizační struktura) města nebo obce (Campbell, 1996; Camagni, 2002). Zvolený rámec ukazatelů musí odrážet geografický a sociální kontext dané městské oblasti (Moreno Pires, Fidélis & Ramos, 2014; Hiremath et al., 2013).

Dalším důležitým zjištěním je, že ukazatele s širokou politickou podporou byly úspěšnější než ukazatele navržené akademickými institucemi nebo nevládními agenturami (Hiremath et al., 2013). Je to logické, protože ukazatele jsou vybírány jako informace pro politiky, které jsou definovány tvůrci politik; argumentem je, že tvůrci politik spolu s těmi, kterých se tyto politiky týkají, jsou v nejlepší pozici, aby předpověděli potenciální úspěch a udržitelnost nových nařízení a intervencí.

Mega a Pedersen (1998) navrhli, aby ukazatele byly jasné, jednoduché, vědecky podložené a reprodukovatelné. Cash et al. (2003) definují tři kritéria použitelnosti jakéhokoli ukazatele: srozumitelnost, důvěryhodnost a legitimitu. Zavadskas et al. (2007) zase navrhuje, že soubor by měl být "dobře podložený, početně omezený, široce pokrývající cíle Agendy 21, získatelný za rozumný poměr nákladů a přínosů, využívající oficiálně zveřejňované údaje a musí být schopen odrážet všechny aspekty rozvoje měst". A konečně Hiremath et al. (2013) navrhuje, aby ukazatele byly "politicky relevantní, vědecky podložené, snadno implantovatelné a užitečné pro účely plánování".

Důležité myšlenky k využívání indikátorů

- Without good data, based on monitoring, it is not possible to develop indicators.
- Performance measures imply that targets need to be set (i.e. against which performance can be compared).
- Different people living in different places have different values. Indicators must therefore be able to take into account different locations, people, cultures and institutions.
- Sets of indicators evolve over time.
- Sets of indicators are seldom, if ever, complete.
- Measurement of indicators tends to reduce uncertainty, but does not eliminate it.
- Indicators can play an important role in how human activities influence the environment — changing the indicators will most likely also change the system.

Zdroj: Food and Agriculture Organization of the United Nations, 2002

Some researchers have observed that EU indicator systems put little focus on social and governance aspects of sustainable development (Adelle & Pallemarts, 2009), while others say that social and economic considerations are under-represented (Lynch *et al.*, 2011). Almost all indicator sets and indices place an emphasis on the environmental aspect of sustainability, sometimes to the detriment of the other categories (Shen *et al.*, 2011). Generally speaking, and importantly, most indicator sets do not capture how the pillars of sustainability are linked (Adinyira, Oteng-seifah & Adjei-kumi, 2007).

Less fundamental issues faced when choosing an indicator set include standardisation and data availability. As performance assessment is one of the main purposes for using sustainability indicators, it is important to be able to compare performance between similar urban areas. In this way, indicator sets can be validated and improved, shedding light on complex and abstract policy issues (Yigitcanlar & Lönnqvist, 2013).

Data availability is another important aspect to consider when selecting an indicator system. These frameworks are designed by a range of groups and individuals, such as government agencies, non-

governmental organisations and universities, to name a few (Sébastien & Bauler, 2013). The result is that there is often little or no consideration of what data is readily available when the indicator set is proposed. City Blueprints is a classic example: despite explicitly planning the indicator set around publically available data, they struggled to obtain the data required to complete the assessment of Rotterdam's water sustainability (van Leeuwen *et al.*, 2012). Pires *et al.* (2014) cite unsuitable or unavailable data sources as one of the most common failings of indicator systems.

It would perhaps be valuable at this point to discuss what aspects of indicator systems are desirable. One thing that is widely agreed upon is that indicator sets need to be locally-relevant — they need to work at the scale (size, physical lay-out, and organisational structure) of the city or municipality (Campbell, 1996; Camagni, 2002). The indicator framework chosen must reflect the geographical and social context of the urban area in question (Moreno Pires, Fidélis & Ramos, 2014; Hiremath *et al.*, 2013).

Another important observation is that indicators with broad political support have been more successful than those proposed by academic institutions or non-government agencies (Hiremath *et al.*, 2013). Logically, this is because indicators are selected to inform policies that are defined by policymakers; the argument is that policymakers, along with those who are affected by these policies, are in the best position to predict the potential success and sustainability of new regulations and interventions.

Mega and Pedersen (1998) suggested that indicators should be clear, simple, scientifically sound, and reproducible. Cash *et al.* (2003) define three criteria for the usability of any given indicator: salience, credibility and legitimacy. Zavadskas *et al.* (2007) in turn suggest that a set should be “well-founded, limited in number, broad in coverage of Agenda 21 goals, obtainable at a reasonable cost–benefit ratio, using data published officially, and must be able to reflect every aspect of urban development.” Finally, Hiremath *et al.* (2013) suggest that indicators should be “policy relevant, scientifically founded, readily implantable, and useful for planning purposes.”

Profil území

Jedním z produktů, které využívají a těží z procesu přípravy ukazatele, je profil území. Účelem profilu je jednak podpořit a napomoci procesu strategického plánování, jednak informovat občany, návštěvníky a potenciální partnery, investory, kteří mají zájem s obcí spolupracovat. Na základě původního účelu Profilů existuje několik variant: Profil pro návštěvníky a potenciální investory může být kratší, v praktické tištěné podobě (leták nebo informační list), obsahující atraktivní a potřebné informace pro konečné uživatele. Varianta pro občany může zdůrazňovat historii, služby, kvalitu života, přístup ke sportovním a volnočasovým oblastem, kvalitu přírodního prostředí a bezpečnostní podmínky. Specifické verze profilu mohou sloužit potřebám podpory zdraví a sociálních (pracovních) příležitostí.

Návrh osnovy

Úvodní kapitola

- poloha, rozloha, přírodní podmínky, významné prvky,...

A. Sociální sféra

1. Obyvatelstvo
2. Bydlení
3. Občanské vybavení a aktivity občanů v obcích
4. Bezpečnost
Specifika
Shrnutí

B. Environmentální sféra

1. Dopravní infrastruktura
2. Technická infrastruktura
3. Životní prostředí
Specifika
Shrnutí

C. Ekonomická sféra

1. Podnikání a zaměstnanost
2. Průmysl
3. Zemědělství

4. Služby
Specifika
Shrnutí

Kvanifikovatelné indikátory

ÚVODNÍ KAPITOLA

úvod

Některé Indikátory úvodní kapitoly se uvádí se pro porovnání ostatních indikátorů (např. pro přepočítání hodnoty na plochu nebo na obyvatele) – nelze tedy jednoznačně interpretovat, zda vyšší hodnoty znamenají příznivou, či nepříznivou charakteristiku

- Rozloha území - udává se v km² (v malých územích někdy i v ha); v ČR je dostupný na webu Českého statistického úřadu (www.czso.cz) do úrovně obcí
- Počet obyvatel – aktuální (nejnovější) počet obyvatel příslušného území (obvykle k 1.1.daného roku), dostupný na webu www.czso.cz každý rok do úrovně obcí
- Hustota zalidnění - výpočtový indikátor – počet obyvatel na 1 km² příslušného území

poloha

- Příslušnost k nadřazenému územnímu celku (obec – svazek/MAS/ORP – okres – kraj – NUTS II – stát – Evropa), umístění v rámci světové strany
Indikátor ukazuje polohu a pozici daného území v rámci většího územního celku.
- Vzdálenost od významných měst, dálnic, hranic apod. – údaj se obvykle udává v km, lze však i časově (v minutách); je možné zjistit z jakékoliv mapy (např. portál mapy.cz vypočítá vč. druhu dopravního prostředku.
Indikátor ukazuje dostupnost územního celku (nejčastěji obce). Čím je hodnota indikátoru nižší, tím je území dostupnější a tím obvykle i atraktivnější.

- Nadmořská výška – udává se v m.n.m – web Českého statistického úřadu (www.czso.cz) zveřejňuje údaj za všechny obce ČR (většinou se jedná o střed obce), příp. z mapy lze vyčíst nejvyšší či nejnižší nadm. výšku území.

Indikátor charakterizuje povrch daného území – vyšší nadmořská výška indikuje ztížené podmínky zemědělství a zároveň i horší dopravní dostupnost, na druhou stranu může být území atraktivnější pro cestovní ruch.

Zdrojem pro níže uvedené indikátory jsou obvykle mapové podklady, příp. vlastní znalosti území.

- Reliéf (povrch) – existence významných pohoří, hor, nížin apod. v území
- Vodstvo – existence významných řek, rybníků, jezer, přehradních nádrží apod. v území
- Podnebí – příslušnost k podnebnému pásmu, základní charakteristiky klimatu
- Zastoupení lesů, vodních ploch, zastavěné plochy, zemědělské půdy, ostatních - udává se v % celkové rozlohy území; v ČR je dostupný na webu Českého statistického úřadu (www.czso.cz) do úrovně obce.

Indikátor ukazuje na složení druhů pozemků daného území – pro území je výhodná diverzifikace, tj. zastoupení všech typů ploch s výjimkou narušených ploch.

3. Přírodní podmínky

Zdrojem pro níže uvedené indikátory jsou obvykle mapové podklady, příp. vlastní znalosti území.

- Reliéf (povrch) – existence významných pohoří, hor, nížin apod. v území
- Vodstvo – existence významných řek, rybníků, jezer, přehradních nádrží apod. v území
- Podnebí – příslušnost k podnebnému pásmu, základní charakteristiky klimatu
- Zastoupení lesů, vodních ploch, zastavěné plochy, zemědělské půdy, ostatních - udává se v % celkové rozlohy území; v ČR je dostupný na webu Českého statistického úřadu (www.czso.cz) do úrovně obce.

Indikátor ukazuje na složení druhů pozemků daného území – pro území je výhodná diverzifikace, tj. zastoupení všech typů ploch s výjimkou narušených ploch.

A. SOCIÁLNÍ SFÉRA

1. Populace

- Počet obyvatel – absolutní údaj, v ČR je dostupný každý rok na webu Českého statistického úřadu (www.czso.cz) do úrovně obce, při SLDB (1x za 10 let) do úrovně částí obce (a tzv. ZSJ)

Nelze samostatně interpretovat hodnotu indikátoru, zda je příznivá, resp. nepříznivá - uvádí se pro porovnání ostatních indikátorů (přepočtení hodnoty na 1 obyvatele).

- Počet (podíl) mužů/žen – Podíl - % celkového počtu obyvatel, v ČR je lze vypočítat z absolutních dat, která jsou dostupná každý rok na webu ČSÚ (www.czso.cz) do úrovně obce, při SLDB (1x za 10 let) do úrovně částí obce (a tzv. ZSJ)

Optimální hodnota indikátoru se pohybuje kolem 50% podílu mužů i žen.

- Počet (podíl) obyvatel do 15 let, 15-64 a 65+ - Podíl - % celkového počtu obyvatel, v ČR je lze vypočítat z absolutních dat, která jsou dostupná každý rok na webu ČSÚ (www.czso.cz) do úrovně obce, při SLDB (1x za 10 let) do úrovně částí obce (a tzv. ZSJ)

Indikátor ukazuje na stáří populace, optimální je především vyšší zastoupení obou mladších složek, které indikuje jednak budoucí růst populace (vyšší zastoupení dětí do 15 let) a také vyšší podíl pracujícího obyvatelstva (větší zastoupení osob 15-64 let). Na druhé straně vyšší podíl obyvatel starší 65 let může znamenat zlepšené úmrtnostní poměry a vyšší délku dožití.

- Index stáří/mláďí, ekonomické aktivity – Vzájemné podíly tří věkových skupin (na 100 obyvatel), v ČR je lze vypočítat z absolutních dat, která jsou dostupná každý rok na webu ČSÚ (www.czso.cz) do úrovně obce, při SLDB (1x za 10 let) do úrovně částí obce (a tzv. ZSJ)

- Syntetický ukazatel vypočítané z podílů jednotlivých skupin obyvatel.*
- Vývoj počtu obyvatel – celkový přírůstek/úbytek - rozdíl v počtu obyvatel na začátku a na konci sledovaného období (absolutně), příp. index, tj. rozdíl vztažený k počtu obyvatel na počátku období a vynásobený 100; v ČR je lze vypočítat z absolutních dat, která jsou dostupná každý rok na webu ČSÚ (www.czso.cz) do úrovně obce, při SLDB (1x za 10 let) do úrovně částí obce (a tzv. ZSJ)
Indikátor sleduje nárůst/pokles počtu obyvatel během určitého období. Přirozený pohyb je ovlivněn především věkovou strukturou populace, migrační pohyb pak atraktivitou území a vybaveností bytovým fondem. Obvykle bývá nejpříznivější dlouhodobý mírný přírůstek (v některých případech i stagnace ve vývoji) bez výraznějších výkyvů na obě strany.
 - Vývoj počtu obyvatel podle věkových skupin – srovnání podílů tří základních věkových skupin (do 15 let, 15-64 a 65+) v čase
 - Přirozený přírůstek - rozdíl mezi počtem narozených a zemřelých během sledovaného období; v ČR je lze vypočítat z dat počtu narozených a zemřelých, která jsou dostupná každý rok na webu ČSÚ (www.czso.cz) do úrovně obce
 - Migrační přírůstek - rozdíl mezi počtem přistěhovalých a vystěhovalých během sledovaného období; v ČR je lze vypočítat z dat počtu narozených a zemřelých, která jsou dostupná každý rok na webu ČSÚ (www.czso.cz) do úrovně obce
 - Struktura obyvatel podle vzdělání – počet osob starších 15 let s vybraným vzděláním (ZŠ, SŠ bez matur./s matur., VŠ) z celkového počtu obyvatel; data jsou však dostupná na webu Českého statistického úřadu (www.czso.cz) 1x za 10 let po SLDB do úrovně obce.
Vyšší vzdělanost znamená lepší uplatnění na trhu práce. Na druhé straně zejména v posledních letech je častěji poptávka po některých řemeslech, která nevyžadují maturitní vzdělání.

- Naděje dožití (tzv. střední délka života) – počet let, kterých se pravděpodobně dožije osoba narozená v příslušném roce (muži/ženy), údaj je dostupný na www.czso.cz do úrovně okresů obvykle za předchozí pětileté období
Cílem je zvyšování naděje dožití celkem, ale především naděje dožití v dobrém zdravotním stavu – tento ukazatel se však sleduje obtížně
- Počet domácností celkem a jejich složení v % - úplné rodiny, neúplné rodiny (v tom s dětmi/bez dětí, domácnosti jednotlivců, nerodinné dom.); data jsou však dostupná na webu Českého statistického úřadu (www.czso.cz) 1x za 10 let po SLDB do úrovně obce.

Vývoj podílu jednotlivých typů domácností v čase

2. Bydlení

- Počet domů/bytů celkem – absolutní údaj; v ČR lze získat z webu ČSÚ (www.czso.cz) 1x za 10 let po SLDB až do úrovně částí obce (a tzv. ZSJ), zvlášť lze získat data za trvale obydlené byty
Základní ukazatel, obvykle se uvádí pro porovnání ostatních indikátorů (přepočet hodnoty na 1 dům/byt).
- Počet obyvatel na 1 dům/byt – podíl počtu obyvatel a počtu domů/bytů; (%); v ČR je lze vypočítat z absolutních dat, která jsou dostupná webu ČSÚ (www.czso.cz) 1x za 10 let po SLDB až do úrovně částí obce (a tzv. ZSJ)
Indikátor ukazuje zalidněnost domů/bytů. V případě vyšší hodnoty u domů ukazuje na vyšší zastoupení bytových domů. V případě vyšší hodnoty u bytů může znamenat nepříznivé charakteristiky, nicméně je třeba ještě sledovat další ukazatele, jako je struktura a rozloha bytů.
- Podíl rodinných/bytových domů (bytů) - % zastoupení bytů v rodinných, bytových domech a ostatních budovách z celkového počtu obydlených bytů – data lze zjistit ze SLDB
Podíl zastoupení rodinných domů klesá se vzrůstající velikostí obce..

- Stáří bytů, rozloha, pokojovost – období výstavby domů; průměrná obytná/užitná plocha bytů (m²) na 1 byt; počet obytných místností v bytě – všechna data lze zjistit ze SLDB

Indikátory sledují podrobnější charakteristiky bytů a upřesňují tak vybavenost území byty. Kvalitativně lepší z hlediska bytového fondu jsou novější a rozlehlejší byty.

- Technické vybavení bytu – počet/podíl bytů vybavených plynem, vodovodem, kanalizací, WC a koupelnou ze všech bytů celkem – data lze v ČR zjistit ze SLDB, při posledním SLDB se však již nezjišťovala, protože se předpokládá, že vybavenost těmito prvky je již téměř 100%

Čím je hodnota indikátoru vyšší, tím je v území lepší kvalita bydlení.

- Právní využívání bytu – počet/podíl bytů v osobním, družstevním vlastnictví, nájemních bytů, bytů v bytě soukromého majitele a počet bytů v rodinných domech ze všech bytů celkem - data lze zjistit ze SLDB

- Bytová výstavba – počet nově postavených bytů za časové období; v ČR je dostupné každý rok na webu ČSÚ (www.czso.cz) do úrovně obce; lze vypočítat i tzv. Intenzitu bytové výstavby, tj. počet nově postavených bytů (obvykle za rok) na 1000 obyvatel

Indikátor intenzity bytové výstavby je základní ukazatel atraktivity bydlení. Čím je ukazatel vyšší, tím obvykle i výrazněji roste počet obyvatel v daném území.

- Podíl RD a BD z nově postavených bytů v (%) – sleduje procentuální zastoupení bytových/rodinných domů, lze porovnávat i v čase

dostupnost těchto zařízení – neměla by být ve velké vzdálenosti a zároveň by měla být dobře dopravně dostupná.

- Počet obcí (resp. podíl obcí z nadřazené územní jednotky) vybavených zdravotnickým zařízením – v ČR je dostupné na webu Českého statistického úřadu (www.czso.cz) do úrovně obce

- Struktura zdravotnických zařízení – V ČR lze zjistit vybavenost nemocnicí, lékárnami, ambulantními zařízeními praktických lékařů i vybraných specialistů

- Kapacita zařízení – počet lůžek v nemocnicích počet lékařů apod.– absolutně i v přepočtu na 1000 obyvatel území

- Počet obcí (resp. podíl obcí z nadřazené územní jednotky) vybavených zařízeními sociální péče – v ČR je dostupné na webu Českého statistického úřadu (www.czso.cz) do úrovně obce

- Struktura zařízení sociální péče – V ČR lze zjistit vybavenost různými zařízeními (domovy pro seniory, DPS...)

- Kapacita zařízení – počet lůžek v zařízeních soc. péče, počet sociálních pracovníků apod.– absolutně i v přepočtu na 1000 obyvatel území

- Počet obcí (resp. podíl obcí z nadřazené územní jednotky) vybavených kulturním zařízením – v ČR je dostupné na webu Českého statistického úřadu (www.czso.cz) do úrovně obce

- Struktura kulturních zařízení – V ČR lze zjistit vybavenost různými zařízeními (knihovny, divadla, galerie..)

- Počet obcí (resp. podíl obcí z nadřazené územní jednotky) vybavených sportovními zařízeními – v ČR je dostupné na webu Českého statistického úřadu (www.czso.cz) do úrovně obce

- Struktura sportovních zařízení – V ČR lze zjistit vybavenost různými zařízeními (hřiště, tělocvična, stadion)

- Počet obcí (resp. podíl obcí z nadřazené územní jednotky) vybavených stravovacím zařízením – v ČR nelze přesně zjistit, zde

Občanské vybavení, komunitní a volnočasové aktivity

Všechny ukazatele v této kapitole vyjadřují, zda a jak je daná obec vybavená příslušným zařízením. Čím je obec vybavenější, tím je i atraktivnější z hlediska bydlení. Zároveň má velký vliv i rozmístění těchto zařízení v území. Z logiky věci není možné, aby každá obec měla veškeré vybavení, je však důležitá

- doporučujeme terénní šetření, např. mezi starosty obcí
- Struktura stravovacích zařízení – v ČR nelze přesně zjistit, zde doporučujeme terénní šetření
 - Počet obcí (resp. podíl obcí z nadřazené územní jednotky) vybavených maloobchodními zařízeními (zejména prodejny potravin) – v ČR nelze přesně zjistit, zde doporučujeme terénní šetření, např. mezi starosty obcí. Především v případě prodejen potravin si myslíme, že se jedná o důležitý údaj o vybavenosti obce, který však není spolehlivě dostupný. Doporučujeme jej však sledovat.
 - Struktura maloobchodních zařízení – v ČR nelze přesně zjistit, zde doporučujeme terénní šetření
 - Počet obcí (resp. podíl obcí z nadřazené územní jednotky) vybavených poštou – vlastní šetření či místní znalost, seznam pošt
 - Počet obcí (resp. podíl obcí z nadřazené územní jednotky) vybavených vzdělávacím zařízeními – v ČR je dostupné na webu Českého statistického úřadu (www.czso.cz) do úrovně obce
 - Struktura vzdělávacích zařízení – V ČR lze zjistit vybavenost různými zařízeními (MŠ, ZŠ, SŠ v příslušném území) – druhy a kapacity škol, počty žáků, počty tříd – souhrnné údaje nebyvají v ČR veřejně dostupné, je nutné zjistit ze správ a výkazů škol (jejich weby, příslušné úřady..)
 - Existence vědeckých a výzkumných pracovišť v území – nutno zjistit vlastními prostředky z webu nebo na základě znalostí území
 - Spolková činnost – počet a druh aktivních spolků v obcích
 - počet obyvatel (resp. podíl obyvatel v % celkového počtu), kteří jsou členy spolku

4. Zdraví a bezpečnost

Společným cílem indikátorů v oblasti bezpečnosti jsou co nejnižší hodnoty, ať už trestných činů, přestupků, počtu nehod, požárů nebo např. stupňů povodňové aktivity. V případě preventivních opatření budou naopak cílem co nejvyšší hodnoty indikátorů (počet policistů, bezpečnostních akcí, aktivit pro bezpečnější dopravu, protipovodňových opatření...)

- Kriminalita – počty trestných činů v území celkem, počty přestupků, struktura trestných činů a přestupků, časový vývoj, objasněnost trestných činů, data má obvykle Policie ČR za okresy
- Počty dopravních nehod – počty dopravních nehod na příslušné komunikaci, lze zjistit na webu dopravních statistik ([viz sydos.cz](http://viz.sydos.cz))
- Průtok řek při povodních – průtok (m³/hod), z toho pak odvozený ukazatel – jak často dosáhne daný tok/profil příslušný stupeň povodňové aktivity – sledují se vybrané lokality (www.chmu.cz)
- Požáry – počet požárů celkem (resp. na 1000 obyvatel) za rok
- Celková škoda, způsobena požáry (v Kč) za rok
- Počet obětí při požárech za rok. Data lze najít na webu www.czso.cz až do úrovně okresů
- Přírodní katastrofy – počet událostí za rok, které způsobily jednotlivé přírodní katastrofy (vítr, voda, sníh/mráz, sucho) – data však není možné jednoduše získat
- Celková škoda za rok (v Kč), kterou jednotlivé přírodní katastrofy způsobily

Sociální sféra: Specifika

Shrnutí

B. INFRASTRUKTURA A ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

1. Doprava

V rámci dopravy sledujeme indikátory dopravní infrastruktury (komunikace a jejich délka) absolutně a v přepočtu na plochu a pak

indikátory dopravní obslužnosti (spoje a jejich počty), event. i počty cestujících. Dostatečná délka komunikací ovlivňuje (zlepšuje) především kvalitu individuální dopravy, počty spojů pak mají vliv na hromadnou dopravu.

- Délka různých typů komunikací – lze sledovat cyklostezky a cyklotrasy, dálnice, silnice (v tom I., II. a III. třídy) a železnice (v tom vícekolejné, elektrifikované) ve sledovaném území; údaje jsou ale obtížně zjistitelné, na webu statistiky dopravy (www.sydos.cz) jsou v ročenkách publikovány délky železnic, silnic, dálnic a splavných vodních cest do úrovně krajů
- Hustota komunikací – podíl délky jednotlivých komunikací a rozlohy příslušného území (km/km²)
Hustota komunikací do značné míry souvisí se zalidněností v území. Vyšší hustota znamená kvalitnější možnosti dopravy, na druhou stranu negativně ovlivňuje životní prostředí.
- Existence dalších zařízení pro dopravu – např. letiště, přístav, lanovka – tato zařízení lze asi nejlépe zjišťovat buď z podrobné mapy území nebo na základě místních znalostí území
- Počet dopravních spojů – obvykle se udává počet spojů za den/týden různých typů dopravních prostředků (nejčastěji bus či vlak), který zastaví v daném území (obci). Lze sledovat i existenci, počet spojů či dobu jízdy jednotlivých spojů do okresního/krajského/hlavního města. – data lze získat na www.idos.cz
- Počet cestujících – počet přepravených osob v dopravním prostředku, příp. počet přepravených osob za časovou jednotku (den, měsíc, rok). Odvozeným ukazatelem je Obsazenost spojů (v%), tj. podíl počtu přepravených osob a kapacity jednotlivých spojů; počet cestujících není veřejně dostupný, nutno kontaktovat příslušné dopravce

2. Technická infrastruktura

Indikátor vybavenosti technickou infrastrukturou bezprostředně ovlivňuje zájem o bydlení v dané lokalitě. Dostatečná vybavenost inženýrskými sítěmi je dnes považována za standard. V současné době má stále větší význam pokrytí území digitálními technologiemi a přidanou hodnotou je existence alternativních zdrojů energie.

- Počet obcí (resp. podíl obcí z nadřazené územní jednotky), kteřé jsou napojeny na základní inženýrské sítě – počet obcí napojených na veřejný vodovod, elektřinu, plynovod, kanalizaci (vč. ČOV); lze zjistit ze stránek www.czso.cz
- Podíl domů/bytů (v %) napojených na příslušné inženýrské sítě (ze všech domů/bytů v příslušném území)
- Obce/domy s pokrytím digitálními technologiemi – výčet obcí nebo plocha území nebo počet domů, které pokrývá příslušná mobilní síť, internetový provozovatel nebo multiplex televizního vysílání – data nejsou souhrnně k dispozici, částečně je lze však nalézt na stránkách příslušného provozovatele
- Území/domy s alternativními zdroji energie - Počet zařízení alternativních zdrojů energie - větrné, vodní, solární, elektrárny, fotovoltaické prvky, zařízení na výrobu biomasy. *Zajímavé by bylo zjistit i počet objektů napojených na uvedená zařízení, příp. jejich výkon nebo podíl jejich výkonů na celkové výrobě energie v území, data ale budou obtížně zjistitelná.*
- Spotřeba energií v domácnosti – průměrná spotřeba vody, tepla, plynu, elektřiny na 1 osobu či domácnosti za rok – data nejsou veřejně dostupná

3. Životní prostředí

Indikátory životního prostředí mají stále větší význam, aby naplnily udržitelný rozvoj území. Cílem je vyprodukovat co nejnižší znečištění a tím i co nejnižší hodnoty indikátorů jednotlivých složek (ovzduší, odpady, vody).

- Znečištění ovzduší – imise/emise CO, NO_x, SO₂, tuhých částí, příp. i dalších dle stanic měření čistoty ovzduší (vždy několik v kraji)

za časové období (rok), lze zjistit i počet dnů v roce, kdy byla překročena norma pro znečištění ovzduší

- Produkce odpadů – množství odpadu celkem nebo na 1 obyvatele, dále struktura odpadu (komunální, nebezpečný odpad), v ČR jen do úrovně krajů.
- Množství tříděného či recyklovaného odpadu (příp. jeho podíl z celkového odpadu) – zde je naopak jednoznačným cílem nárůst podílu tříděného odpadu na celkovém odpadu
- Průměrná roční/měsíční teplota vzduchu v ČR, na území kraje či na jednotlivých stanicích ČHMÚ, odchylka od průměrné teploty vzduchu
- Průměrný roční/měsíční úhrn srážek na stanicích v ČR, na území kraje či na stanicích ČHMÚ, odchylka od průměrného úhrnu srážek. Data lze zjistit na www.chmu.cz

Dlouhodobě roste průměrná teplota vzduchu, úhrn srážek naopak spíše klesá. Cílem tak je zastavení růstu indikátoru průměrné teploty.
- Čistota vod – množství odpadních látek ve vodních tocích - data jen za ČR, bylo by dobré i konkrétně po jednotlivých tocích
- Chráněná území – počet a plocha (ha) chráněných území kategorií – velkoplošná (NP a CHKO) a maloplošná (přírodní památka apod.), lze až do úrovně okresů, pak lze vypočítat i podíl (zastoupení) chráněných ploch na příslušném územním celku
- Koeficient ekologické stability – Poměr ploch tzv. stabilních a nestabilních krajinných prvků v daném území. Mezi stabilní prvky patří lesy, trvalé travní porosty, sady, zahrady, vinice, chmelnice a vodní plochy, mezi nestabilní prvky patří orná půda, zastavěné plochy a ostatní plochy. Lze vypočítat podle zastoupení ploch za příslušný územní celek až do úrovně obce.

Čím je hodnota indikátoru vyšší, tím je území stabilnější a tedy udržitelnější z hlediska dalšího rozvoje.
- Druhá skladba lesů – podíl jednotlivých druhů stromů v % celkové rozlohy lesů; Data

pouze za celou ČR jsou ve Statistické ročenice ŽP na webu www.mzp.cz

Environmentální sféra: Specifika

C. EKONOMICKÁ SFÉRA

1. 1. Podnikání a zaměstnanost

- Struktura ekonomických subjektů – složení podniků (v % všech podniků) podle převažující ekonomické činnosti
- Složení ekonomických subjektů (v % všech podniků) podle počtu zaměstnanců
Oba ukazatele lze najít na www.czso.cz na úrovni ČR, na nižší úrovni mají speciální organizace
- Počet podnikatelů – lze sledovat absolutně nebo v přepočtu na 1 000 ekonomicky aktivních obyvatel příslušného území (www.czso.cz)
Indikátor sleduje, jak jsou občané aktivní z hlediska ekonomické činnosti. Vyšší hodnoty ukazují větší aktivitu v území.
- Nezaměstnanost – lze sledovat absolutní počty nezaměstnaných nebo v % ekonomicky aktivních (míra nezaměstnanosti). Tento ukazatel zveřejňuje Ministerstvo práce a sociálních věcí (www.mpsv.cz) každý měsíc až do úrovně obce
Míra nezaměstnanosti je základním ekonomickým ukazatelem. Čím nižší je hodnota indikátoru, tím je území ekonomicky stabilnější, nicméně pod určitou minimální hranicí to naopak znamená nedostatek kvalifikovaných pracovních sil.
- Vývoj nezaměstnanosti – vývoj podílu nezaměstnaných v čase
- Struktura nezaměstnaných – lze sledovat počty či podíly ze všech nezaměstnaných např. podle délky (dlouhodobě nezaměstnaní), věku (mladí/staří nezaměstnaní), zdravotního stavu, pohlaví apod. Ukazatel zveřejňuje MPSV (www.mpsv.cz) každý měsíc do úrovně okresu.
- Počet volných pracovních míst – absolutní počet volných míst nebo počet uchazečů o zaměstnání na 1 volné pracovní místo - tento

ukazatel publikuje MPSV (www.mpsv.cz) každý měsíc až do úrovně obce

- Struktura zaměstnaných – počet i podíl zaměstnaných osob (v %) v jednotlivých sektorech – primér (zemědělství a lesnictví), sekundér (průmysl a stavebnictví) a terciér (ostatní odvětví); někdy se vyčleňuje ještě kvartér (věda, výzkum, vzdělávání) – *ukazatel lze najít/vypočítat z www.czso.cz*

Vyšší zastoupení osob, pracujících v terciárním sektoru, příp. i kvartéru, značí ekonomicky stabilnější a vyspělejší území.

- Vyjíždka za prací – podíl vyjíždějících za prací z ekonomicky aktivních obyvatel (%); v ČR je lze vypočítat z absolutních dat, která jsou dostupná na webu Českého statistického úřadu (www.czso.cz) 1x za 10 let po SLDB až do úrovně částí obce (a tzv. ZSJ)

Indikátor ukazuje na pracovní příležitosti v území, možnosti dopravy a ochotě obyvatel cestovat za prací. Pokud v území převažuje dojíždka nad vyjíždkou, je obvykle atraktivnější z hlediska bydlení.

Lze sledovat i další ukazatele vyjíždky za prací (doba dojíždky, četnost) vč. jednotlivých obcí, mezi kterými probíhá, největší zaměstnavatele v území atp.

2. Průmysl

- Hrubý domácí produkt – celkové HDP na 1 obyvatele, lze sledovat i HDP podle ekonomických činností, data na www.czso.cz, ale pouze do úrovně krajů

- Skladba průmyslu – zastoupení průmyslových odvětví v území (strojírenství, chemický, potravinářský průmysl apod.) v % průmyslové produkce – www.czso.cz

- Rozloha průmyslových ploch podle odvětví – výměra (v km²) průmyslových ploch podle základních průmyslových odvětví – data nejsou veřejně dostupná

3. Zemědělství

Indikátory z oblasti zemědělství ukazují na rozšíření zemědělské výroby v území a způsob hospodaření. Nelze jednoznačně říci, jaké hodnoty jsou optimální, protože rozsah a struktura zemědělské výroby je do značné

míry determinován přírodními podmínkami. V ukazatelích výnosu jsou pak obvykle cílem nejvyšší hodnoty indikátoru.

- Rozloha a podíl zemědělské půdy – výměra (v km² nebo ha) nebo podíl (v %) zemědělské půdy celkem a jednotlivé druhy pozemků – orná půda, ovocné sady, chmelnice a vinice, travní porosty a zahrady, lze zjistit až do úrovně obce z webu ČSÚ (www.czso.cz)
- Plocha zemědělských plodin – Plocha, na které se pěstují jednotlivé plodiny (v ha) - obiloviny (pšenice, žito...), luskoviny brambory, cukrovka, technické plodiny (řepka, sója...), ovoce, zelenina (různé druhy jmenovitě), data jen do úrovně krajů (www.czso.cz)
- Sklizeň zemědělských plodin – hmotnost sklizených plodin celkem a jednotlivě – lze tak zjistit výnos, tj. sklizeň na jednotku plochy (v t/ha), pouze u některých plodin (www.czso.cz)
- Počet kusů zvířat – Absolutní počet některých chovaných zvířat pro živočišnou výrobu – skot, prasata, drůbež, údaje jsou do úrovně krajů (www.czso.cz)
- Vyrobené produkty živočišné výroby – počet nadojeného mléka (v l) nebo dojivost (l/1 dojnici), počet snesených vajec (abs. nebo na 1 slepici), hmotnost zpracovaného masa (v t) skotu, prasat nebo drůbeže (www.czso.cz)

4. Služby

Indikátory služeb, resp. cestovního ruchu mají pro příslušné území dvojitý význam. Z hlediska turistů vyšší hodnoty ukazatelů přináší lepší podmínky pro cestovní ruch, z hlediska místních obyvatel zlepšují ekonomiku území. Proto je cílem dostatečná nabídka a vhodná struktura ubytovacích zařízení a zároveň i dostatečný počet rekreantů, který zjišťuje indikátor počtu ubytovaných osob.

- Počty ubytovacích zařízení – počet všech typů ubytovacích zařízení ve sledovaném území. Dále lze sledovat i počty pokojů a lůžek v těchto zařízeních. Celkový počet lůžek

- pak udává ubytovací kapacitu sledovaného území
- Struktura ubytovacích zařízení – počet i či podíl jednotlivých druhů ubytovacích zařízení
 - hotely podle počtu hvězdiček (1-5), penziony, chaty, kempy apod.
 - Počty ubytovaných osob – obvykle se udává počet osob, kteří přespali v příslušném ubytovacím zařízení za každý den, celkově se pak udává většinou roční počet – vynásobením počtu osob a přenocovaných dní (tzv. člověkodny)
Všechny tyto indikátory lze zjistit z webu ČSÚ (www.czso.cz)
 - Využití ubytovacích kapacit v území – udává se v % - indikátor lze vypočítat z podílu počtu ubytovaných osob za časové období (obvykle rok) a celkové kapacity lůžek v ubytovacích zařízeních ve sledovaném území.
 - Ostatní služby – počet provozoven ostatních služeb (kadeřnictví, opravny apod.) v obcích; lze i v přepočtu na 1000 obyvatel obce nebo jiného území.

Ekonomická sféra: Specifika

Další možnosti

Níže jsou uvedeny náměty na některé další doprovodné indikátory. Pokud budou nápady, je možné navrhnout i další indikátory k využití..

- Pokrytí daného území DSO, MASkami apod.
 - členství obcí (absolutně nebo v % daného územního celku, např. kraje) v DSO, MAS, Euroregionu atd.
Vyšší hodnoty znamenají lepší stupeň spolupráce příslušného území.
- Pokrytí území územními plány – jaká existuje v území územně plánovací dokumentace velkých územích celků, územní plány obcí (vč. jejich aktuálnosti), další územně

plánovací dokumenty např. přírodních (krajinných) celků.

Vyšší hodnoty dávají předpoklad snadnějšího rozvoje území.

- Existence stavebního úřadu, matriky, policie ČR – kolik obcí v příslušném území má daný úřad.
- Turisticky atraktivní místa – např. hrad, zámek, muzeum, rozhledna, pevnost, jeskyně, skály, přehrada, apod. Ukazatel lze zjistit buď z podrobnější mapy nebo na základě místních znalostí příslušného území. (Toto je pouze výčet vybraných turisticky atraktivních míst, lze - i v závislosti na dané zemi či konkrétní lokalitě – přizpůsobit a uvádět i další)
-

Všechny zjištěné hodnoty indikátorů je potřeba porovnávat s jinými územími. Jednou z možností je porovnávat vždy s nadřazenými územními celky – okres, kraj, stát, příp. i EU. V případě indikátorů u obcí je však lepší porovnávat s příslušnou velikostní skupinou obcí (např. vyjíždka za prací z obce se 100 obyvateli bude logicky mnohem vyšší než v případě města s 1 mil obyvatel, proto je správnější srovnávat podobně velké obce).

Zároveň je užitečné sledovat u většiny hodnot ukazatelů jejich vývoj v čase. U většiny indikátorů doporučujeme sledovat hodnoty 1x za rok, v případě indikátorů, které jsou k dispozici jen při SLDB, pak 1x za 10 let. Nejdelší časovou řadu doporučujeme sledovat u počtu obyvatel - v České republice můžeme využívat již od r. 1869 vždy 1x za 10 let, a to až do úrovně obcí, příp. i jejich částí.

-

-

Leden 2022.

Pro vnitřní potřeby projektu NICOLE zpracovalo Sdružení SPLAV, z.s., Česká republika